

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

(Συνέχεια καὶ τέλος)

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ

13

Εὖ γὰρ ἴστε, ὦ ἄνδρες, ἐὰν μὲ ἀποκτείνητε, τοιοῦτον ὄντα, οἷον ἐγὼ λέγω, οὐκ ἐμὲ μείζω βλάψετε ἢ ὑμᾶς αὐτούς· — φημί γὰρ εἰ ἐμὲ ἀποκτενεῖτε, τιμωρίαν ὑμῖν ἥξειν εὐθύς μετὰ τὸν ἐμὸν θάνατον, πολὺ χαλεπωτέραν, νῆ Δία, ἢ οἶαν ἐμὲ ἀπεκτείνετε.

Ἀπολογ.

14

Λέγω δ' ὑμῖν ὅτι «τοῦτο ἐστὶν ὃ με αἰρήσει, ἢ τῶν πολλῶν διαβολῇ τε καὶ ὁ φθόνος· ἃ δὴ πολλοὺς καὶ ἄλλους καὶ ἀγαθοὺς ἀνδρας ἤρηκεν, οἷμαι δὲ καὶ αἰρήσει.

Ἀπολογ.

15

Ὅτι δ' ἐγὼ τυγχάνω ὢν τοιοῦτος, οἷος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῇ πόλει δεδωσθαι, ἐνθύνετε ἂν κατανοήσαίτε· οὐ γὰρ ἀνθρωπίνῳ ἔοικε τὸ ἐμὲ τῶν μὲν ἐμαυτοῦ πάντων ἡμεληκῆναι καὶ ἀνέχεσθαι τῶν οἰκείων ἀμελουμένων τσαῦτα ἤδη ἔτη, τὸ δὲ ὑμέτερον πράττειν αἰετὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ προσιόντα, ὥσπερ πατέρα ἢ ἀδελφὸν πρεσβύτερον πείθοντα ἐπιμελεῖσθαι ἀρετῆς.

Ἀπολογ.

16

Πανταχοῦ ποιητέον ἃ ἂν κελεύῃ ἡ πόλις τε καὶ ἡ πατρίς.

Κρίτ.

17

Σωκρ. Τί δαι; κακουργεῖν δεῖ, ὦ Κρίτων, ἢ οὐ; Κρ. Οὐ δῆπου.

Σ. Τί δαι; ἀντικακουργεῖν κακῶς πάσχοντα, ὥς οἱ πολλοὶ οἶονται, δίκαιον ἢ οὐ δίκαιον;

Κριτ. Οὐδαμῶς.

Σ. Τὸ γὰρ που κακοποιεῖν ἀνθρώπους τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν διαφέρει.

Κρ. Ἀληθῆ λέγεις.

Σ. Οὔτε ἀρα ἀνταδικεῖν χρή, οὔτε κακῶς ποιεῖν οὐδένα ἀνθρώπων οὐδ' ἂν ἔτι οὐκ ἄσχετον ὡς ἂν ὁ τῶν.

Κρίτ.

18

Πολλαχοῦ μὲν γὰρ καὶ ἄλλοι θποῦ ἂν ἀφίκη ἀγαπήσουσί σε· ἐὰν δὲ βούλῃς εἰς Θετταλίαν ἵναί, εἰσὶν ἐμοὶ ἔκει ξένοι, οἱ σε περὶ πολλοῦ ποιήσονται, καὶ ἀσφαλείαν σοὶ παρέξονται, ὥστε σε μηδένα λυπεῖν τῶν κατὰ Θετταλίαν.

Κρίτ.

13

Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, πλὴν ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι, ἐν αἷς ἐροῦσι· μακάριαι αἱ στείραι, καὶ κοιλίαι, αἱ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἱ οὐκ ἐθήλασαν. Λουκ. ΚΓ'. 28.

14

Καὶ ἤρξατο λέγειν τὰ μέλλοντα· ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι. Μαρκ. Ι'. 32. Λουκ. Θ'. 22.

15

Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Ἰω. ΙΗ'. 27.

Ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμί· καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. Ἰω. Ζ. 33.

Νῦν δὲ ζητεῖτε με ἀποκτείνειν, ἀνθρωπον, ὅς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἰω. Η'. 40.

Ἐγὼ ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθα ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ.

16

Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ. Ματθ. ΚΒ'. 22.

17

Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ ἀλλ' ὅστις σὲ ραπίσει ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγῶνα στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην..... Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν. Ματθ. Ε'. 38—48.

18

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων..... καὶ εἶπεν ὁ Πέτρος τῷ Ἰησοῦ· «ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὥδε εἶναι..... μὴ εἰδῶς ὃ λέγεις». Λουκ. Θ'. 28—36.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

19

Διὰ τῶν αὐτῶν λόγων ἀκούσεσθέ μου, ἀπολογουμένου, δι' ὧν περ εἰώθα λέγειν, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐπὶ τῶν τραπεζῶν, ἵνα ὑμῶν οἱ πολλοὶ ἀκηκόασι, καὶ ἄλλοι· δέσμαι δὲ ὑμῶν μὴ θαυμάζωιν μὴδὲ θορυβεῖν.

Ἀπολογ.

20

Ἐμοὶ δὲ τοῦτο, ὡς ἐγὼ φημί, προστέτακται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πράττειν καὶ ἐκ μαντιῶν καὶ ἐξ ἐνυπνίων καὶ παντὶ τρόπῳ ᾧπέρ τις ποτε καὶ ἄλλη θεία μοῖρα ἀνθρώπῳ καὶ ὅ,τι ἂν προσέταξε πράττειν.

Ἀπολογ.

21

Ἐγὼ διδάσκαλος μὲν οὐδενὶ πώποτε ἐγενόμην· εἰ δέ τις ἐμοῦ λέγοντος, καὶ τὰ ἑαυτοῦ πράττοντος ἐπιθυμεῖ ἀκούειν εἴτε νεώτερος εἴτε πρεσβύτερος, οὐδενὶ πώποτε ἐφθόνησα.

Ἀπολογ.

22

Τοιοῦτος ἀπλῶς, οἷος ἐγώ, οὐ ραδίως ὑμῖν γενήσεται, ὦ ἄνδρες· ἀλλ' ἐὰν ἐμοὶ πείθησθε, φείσεσθέ μου.

Ἀπολογ.

23

Χειρίσφορος εἰς Δελφούς ἐλθὼν ἐτόλμησε τοῦ τομαντεύσασθαι· ἤρετο γὰρ δὴ εἰ τις ἐμοῦ εἴη σοφώτερος· ἀνείλεν οὖν ἡ Πυθία μηδένα σοφώτερον εἶναι. κτλ.

Ἀπολογ.

24

Ἐπειτα οὐχ ὁρᾷς τούτους τοὺς συκοφάντας ὡς εὐτελεῖς εἰσιν; καὶ οὐδὲν ἂν δέοι ἐπ' αὐτοὺς πολλοῦ ἀργυρίου;

Κρίτ.

25

Ἔτι δὲ ὦ Σώκρατες, οὐδὲ δίκαιόν μοι δοκεῖς ἐπιχειρεῖν πρᾶγμα σαυτὸν προδοῦναι ἐξ ἐν σωθῆναι, καὶ τοιαῦτα σπεύδων περὶ σαυτὸν γενέσθαι, ἅπερ ἂν καὶ οἱ ἐχθροὶ σου σπεύσειαν τε καὶ ἐσπευσάν σε διαφθεῖραι βουλόμενοι.

Κρίτ.

26

Κρίτων. Αἰσχύνομαι ὦ Σώκρατες, μὴ ἅπαν τὸ πρᾶγμα τὸ περὶ σε δόξῃ ἀνανδρὶα τινὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεπράγχθαι... καὶ τὸ τελευταῖον δὴ τοῦτί, ὥσπερ κατάγελως τῆς πράξεως κακία τινί, καὶ ἀνανδρὶα τῇ ἡμετέρᾳ διαπεφευγένηαι ἡμᾶς δοκεῖν, οἵτινές σε οὐ διεσώσαμεν οὐδὲ σὺ σεαυτὸν, οἷόν τε ὅν καὶ δυνατόν.

Κρίτ.

ΧΡΙΣΤΟΣ

19

Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ὅπου πάντοθεν οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδὲν· τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκόοντας τί ἐλάλησα αὐτοῖς. Ἰω. ΙΗ'. 20.

20

Τὰ ρήματα, ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἑαυτοῦ οὐ λαλῶ. ὁ δὲ πατήρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

Ἰω. ΙΔ'. 10.

Πάτερ, ἐγὼ σὲ ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Ἰω. ΙΖ'. 4.

21

«Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;» Εἶπε δ' αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «τί μὲ λέγεις ἀγαθόν;» Λουκ. ΙΗ'. 18—19.

Ἑμεῖς φωνεῖτέ με· ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ. Π'. 12—13.

22

Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. Ἰω. Η'. 21.

23

Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· «οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε»· καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὐρέθη ὁ Ἰησοῦς μόνος. Λουκ. Θ'. 35. Ματθ. Γ'. 17.

24

Καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ· καὶ συνέθεντο τῷ Ἰούδᾳ ἀργύριον δοῦναι (τριάκοντα ἀργύρια). Λουκ. ΚΑ'. 5. Μάρκ. ΙΔ'. 11.

25

Ἐπιθυμῶ ἐπεθύμησα φαγεῖν τὸ πᾶσχα τοῦτο μετ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν. Λουκ. ΚΒ'. 15. — Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ καὶ λέγειν· «ἰλεῶς σοι Κύριε, σὺ μὴ ἔσται σοι τοῦτο». Ματθ. ΙΣΤ'. 21-23.

26

Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἴλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαισεν τὸν τοῦ ἀρχιερέως δούλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν· ἦν δὲ ἔνομα τῷ δούλῳ Μάλχος. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην, τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ οὐ μὴ πλώ αὐτό; Ἰωάν. ΙΗ'. 10-11.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

27

Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι τῇ ἀληθείᾳ, οὐ εἰάν τις ἑαυτὸν τάξῃ, ἡγήσάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπὸ ἀρχοντος ταχθῇ ἐνταῦθα δεῖ, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον μήτε θάνατον μήτε ἄλλο τι μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.... Καὶ τοῦ Θεοῦ τάττοντος φιλοσοφοῦντά με δεῖν ζῆν, καὶ ἐξετάζοντα ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους, ἐνταῦθα δὲ φοβηθεῖς ἢ θάνατον ἢ ἄλλο ὅτι οὖν πρᾶγμα λίποιμι τὴν τάξιν.... δεδοικώς τὸν θάνατον, καὶ οἰόμενος σοφὸς εἶναι οὐκ ὦν.

Ἀπολογ.

28

Κρίτων. Τί δὲ ἡμῖν ἐπιτέλει περὶ τῶν παίδων ἢ περὶ ἄλλου του;

Σωκράτ. Ἄπερ αἰεὶ λέγω, ὦ Κρίτων, οὐδὲν καινότερον ὅτι ὑμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμενοι ὑμεῖς καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐν χάριτι ποιήσετε ἅττι ἂν, ποιήτε, καὶ ἐὰν ἐθέλητε *κ α τ* ἔχνη ζῆν κατὰ τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ εἰρημένα.

Φαίδων

29

Σωκρ. Ἐκ τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταῦτα ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ Θεὸς ὑφηγεῖται.

Κρίτ.

30

Νῦν τοῦτο εἴργασθε οἰόμενοι ἀπαλλάξεσθαι τοῦ διδόναι ἔλεγχον τοῦ βίου, τὸ δὲ ὑμῖν ἐναντίον ἀποβήσεται, ὥς ἐγὼ φημί· πλείους... καὶ χαλεπώτεροι ἔσονται ὑμᾶς οἱ ἐλέγχοντες.

Ἀπολογ.

31

Κρίτων. Ἦκω ὦ Σώκρατες, ἀγγελίαν φέρων χαλεπὴν οὐ σοι ὥς ἐμοὶ φαίνεται, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τοῖς σοῖς ἐπιτηδεύουσιν πᾶσι, καὶ χαλεπὴν καὶ βαρεῖαν, ἣν ἐγὼ ὥς ἐμοὶ δοκῶ ἐν τοῖς βαρύνεσθαι ἂν ἐνέγκω μοι.

Κρίτ.

32

Ἐκ τῆς αὐτῆς ἐξετάσεως, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πολλοὶ ἀπέχθεται μοι γεγόνاسι καὶ οἶαι χαλεπώταται καὶ βαρύνεσθαι, ὥστε πολλὰς διαβολὰς ἀπ' αὐτῶν γεγονέναι.

Ἀπολογ.

33

Φαίδων. Εἰσιόντες καταλαμβάνομεν τὸν Σωκράτη ἄρτι λελυμένον, καὶ τὴν Ξανθίππην ἔχουσαν τὸ παιδίον αὐτοῦ καὶ παρακαθημένην. Καὶ ὁ Σωκράτης ἐμβλέψας πρὸς τὸν Κρίτωνα, «ὦ Κρίτων, ἔφη, ἀπαγαγέτω τις ταύτην οἶκαδε».

Φαίδων

ΧΡΙΣΤΟΣ

27

Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Ἰω. ΙΗ'. 27-28.— Τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ πολλὰ παθεῖν... καὶ ἀποκτανθεῖναι. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ καὶ λέγειν. Ἰλεώς σοι, Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ· ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ἔτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. Ματθ. ΙΒ'. 21-25.— Τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατήρ οὐ μὴ πίνω αὐτό;

28

Ἐὰν ἀγαπάτε με τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε. Ἰω. ΙΔ'. 15.— Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοι εἰσὶν οἱ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀκούοντες καὶ ποιῶντες αὐτόν. Λουκ. Η'. 21.— Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιήτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. Ἰω. ΙΒ'. 14.— Ὑμῖν ὑπολιμπάνων, ἵνα ἐπακολουθήσῃτε τοῖς ἰχνεσιν αὐτοῦ. Πέτρ. Α'.

29

Πάτερ μου, εἰ δυνατόν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, πλὴν οὐχ ὥς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὥς σύ. Ματθ. ΚΣΤ'. 39.— Αὐτόθι στιχ. 42 γεννηθήτω τὸ θέλημά σου.

30

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεάν ταύτην, Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ.... Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Ματθ. ΚΓ'. 36.

31

Ἄλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Ἰω. ΙΣΤ'. 6.— Καὶ ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι». αὐτόθι 12.

32

Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθὸς ἐστίν, ἄλλοι ἔλεγον οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν κόσμον. Ἰω. Ζ'. 12.— Καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ καὶ ἀποκτίνωσιν. Ματθ. ΚΣΤ'. 3.

33

Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ· γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου, εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια. Ἰω. ΙΘ'. 26.

ΚΩΝΣΤ. Α. ΠΑΠΑΖΗΣ